

**AZ AGRÁR- ÉS VIDÉKFEJLESZTÉS NEMZETI
STRATÉGIÁJA**

Budapest 2004. május 27.

Tartalomjegyzék

	Oldal
<i>1. Az agroökológiai potenciál megőrzése és fenntartható hasznosítása</i>	6
<i>2. Az élelmiszerbiztonság és az értékesítés biztonságának a növelése</i>	9
<i>3. A versenyképesség erősítése</i>	12
<i>4. A birtokszerkezet fokozatos átalakítása</i>	18
<i>5. Az alternatív életlehetőségek javítása</i>	20
<i>6. Az intézményi rendszer átalakítása a tagállami működés igényei szerint</i>	23
<i>7. Az agrárgazdaság fejlesztéséről szóló törvény módosítása</i>	25
<i>8. Várható változások 10 év alatt</i>	28

Az Agrár- és Vidékfejlesztési Kerekasztal munkájában résztvevő mintegy 300 szakember egyöntetű álláspontja szerint Magyarország nemzetközi összehasonlításban is kedvező földrajzi, természeti és ökológiai adottságokkal rendelkezik egy dinamikus fejlődésre képes, többfunkciós, de exportorientált, versenyképes agrárgazdaság fenntartására. Adottságaink lehetővé teszik a belföldi fogyasztói igényeket tartósan meghaladó termékelőállítás. Lehetőségeink jelenleginél eredményesebb és ésszerűbb kihasználásához nem halasztható tovább a megváltozott hazai és nemzetközi feltételekkel harmonizáló, a kormányzati agrárprogramok számára iránytűként, koordinációs erőterként szolgáló agrárstratégia kidolgozása és közös egyetértésben történő elfogadása.

Feltételezzük és szükségesnek tartjuk, hogy összehangolt kormányzati tevékenység keretében az agrárgazdaságon túlmutató vidék- és területfejlesztési, munkaerőpiaci, infrastruktúra fejlesztési intézkedések is születnek más nemzetgazdasági ágak fejlesztési lehetőségeinek felhasználásával.

A stratégiai célok és a megvalósulásukat elősegítő **állami teendők** és a gazdák, a szakmai, valamint az érdekképviselői szervezetek önkéntes kezdeményezései a következő alapelvekre építhetők:

- az agrárgazdaság a társadalom érintettségében, érdeklődésében és megítélésében gazdasági súlyánál lényegesen nagyobb jelentőséggel bír, amit a gazdaság- és társadalom-politikában messzemenően figyelembe kell venni;

- az agrárgazdaság és a vidék fejlesztése **nem csak a gazdák ügye, hanem 10 millió magyar állampolgár érdeke!**

Az agrárpolitikai törekvések középpontjába helyezzük **a lakosság életminőségének sokoldalú szolgálatát**, ami – az igényeknek megfelelő élelmiszerek elfogadható áron, az egészség szempontjából biztonságos előállítása mellett – feltételezi a táj, a környezet, az erdők, a vizek megőrzését és ápolását, ennek eredményeként az ország területének kulturált állapotban tartását, idegenforgalmi vonzerejének növelését;

- az agrárgazdaság többé már nem tekinthető a különböző termelőtevékenységek mechanikus együttesének, hanem olyan **többfunkciós, fenntartandó** organikus nagyrendszernek, amelyben a termeléssel azonos rangra emelkedik a természeti környezet, az eltartóképesség és általában a vidéki értékek megőrzése. Ezért agroökológiai potenciálunk hasznosításának mértékében és módjában **minőségi fordulatot hajtunk végre a fenntartható fejlődés irányába**. A jövőben csak olyan tevékenységi szerkezetet és olyan gazdálkodási módokat ajánlunk, támogatunk, amelyek harmóniára törekednek **az ember** (társadalom), a környezet (ökológia) és a gazdasági racionalitás (ökonómia) szempontjai között;
- a következő évtizedben nem kell számolnunk sem a klíma drámai mértékű felmelegedésével, sem pedig lehűlésével. Az időjárás szeszélyes változásai azonban már a közeljövőben is nagy régiókat sújtó, a terméseredményekre, az élelmiszer-ellátásra kockázatot jelentő

következményekkel járhatnak. Ezért az ésszerűen művelhető **mezőgazdasági területek visszafordíthatatlan csökkentését el kell kerülni!** A termelő- és termőképesség megőrzését – a jövő generációi érdekében! – fontos célnak tekintjük;

- a társadalom **átlátható, kiszámítható** agrárgazdaságot igényel, amelyben egyértelmű a földtulajdon és a földhasználó személye, ismertek a gazdaság alapvető jellemzői. Ezen elvárás teljesítése pontos és megbízhatóan működő regisztrációs, információs és intézményi rendszert követel meg;
- nemzeti érdekeink, a gazdálkodó és a környezetünket fenntartó emberek érdekében reális nemzeti mozgásterünket maximálisan kihasználjuk. Ugyanakkor számolunk azzal, hogy az agrárgazdaság szereplőinek döntéseit alapvetően a piaci folyamatok és erőviszonyok, valamint az Európai Unió Közös Agrárpolitikájának (KAP) cél- és eszközrendszere határozzák meg.

Mindezek alapján a tagállami működés mechanizmusainak sikeres alkalmazása, a csatlakozásból eredő átmeneti veszteségek mérséklése, végül is **a magyar agrárjövő és a vidéki lét szebbé tétele érdekében** szellemi és anyagi erőinket a következő célok megvalósítására javasoljuk összpontosítani!

1. Az agroökológiai potenciál megőrzése és fenntartható hasznosítása

Hazánk természeti erőforrásai kifejezetten jó lehetőségeket kínálnak mező- és erdőgazdasági hasznosításra. Az ország mezőgazdasági területének 80%-a kedvező ráfordítás-hozam arányok mellett hasznosítható. A mezőgazdasági terület 55-65%-a a jelenleginél intenzívebb, 15-25%-a környezetkímélő gazdálkodásra alkalmas, míg 10-20%-a megfelelő társadalmi költségtérítés ellenében természetvédelmi és rekreációs célokat szolgálhat.

Adottságaink – a fenntarthatóság szempontjainak való megfelelés mellett is – megalapozzák a belföldi fogyasztói igényeket meghaladó termékelőállítást. **A fenntartható, ugyanakkor gazdaságos exportot is lehetővé tevő agrárgazdaság megteremtése lehet az egyetlen reális cél!**

Agroökológiai potenciálunk megőrzését és kedvezőbb hasznosítását azonban több oldalról **veszélyek fenyegetik:**

- a globális klímaváltozás már rövid- és középtávon időjárási anomáliák képében (kánikula, aszály, belvizek, **biológiai szennyeződés**) alááshatja a termelés, az ellátás és a családok (jövedelem) biztonságát;
- a mezőgazdasági területeket a termelésből való túlzott kivonás, a talajok termőképességét a leromlás, **az erózió és a defláció** fenyegeti. Az ország felszíni és felszín alatti vízkészleteivel való

gazdálkodás nem racionális; a művelési ágak szerkezete kiigazításra szorul;

- a tájapolást nagyobb rangra indokolt emelni, s lemaradás tapasztalható a megújuló természeti erőforrások (szél- és napenergia, biomassa, geotermikus energia) hasznosításában is. Megerősítendő a szektorsemleges agrárkörnyezet-gazdálkodási pályázati rendszer.

A hátrányok mérséklésére, a gyengeségek orvoslására elsősorban azzal kívánunk hatni, hogy

- a. a nemzeti költségvetés terhére megteremtjük és folyamatosan működtetjük a táj, a vizek és a talaj állapotáról naprakészen tájékoztató **Agrár-környezetgazdálkodási Információs és Monitoring Rendszert;**
- b. az Agrár és Vidékfejlesztési Operatív (AVOP) és a Nemzeti Vidékfejlesztési Terv (NVT) keretében
 - felgyorsítandó az erdőtelepítés, az erdősültségi arány, – évi 16-18 ezer ha-os telepítéssel – 15 év alatt 22%-ra indokolt növelni;
 - támogatjuk a talajvédelmi és meliorációs beruházásokat, a víz- és energiatakarékos öntözőrendszerek alkalmazását, valamint a biomasszából gazdaságos energia előállítását szolgáló fejlesztéseket;

- c. támogatjuk a **szaktanácsadói hálózat működését**, hogy a gazdákat – kiemelten a minőségi vetőmagvakra, a korszerű talajművelési eszközökre és eljárásokra, a víz- és energiatakarékos öntözési módokra, a talajnedvesség megfelelő szabályozására, stb. vonatkozó ismeretek „testreszabott” átadásával – közvetlenül „tanítsák” meg a természeti károk **megelőzésére** (enyhítésére);

- d. felkészülünk az üvegházhatású gázok kibocsátásával összefüggő **emisszió-kvóta-kereskedelem** alkalmazására, s az értékesítésből származó bevétel egy részét az előbbi programok megvalósítását szolgáló nemzeti források kiegészítésére fordítjuk.

2. Az élelmiszerbiztonság és az értékesítés biztonságának a növelése

A piacok megtartásához, új piacok megszerzéséhez nem elegendő termelni, nem elegendő jól termelni sem! Csak azok a szereplők lehetnek sikeresek, akik képesek megnyerni a fogyasztók bizalmát, illetve képesek és hajlandók tevékenységüket „földtől, istállótól az asztalig” megszervezni. A szerződésszegések, a fogyasztók megtévesztése, a szubjektív minősítés, a késedelmes fizetés, stb. gyakorlatának hadat üzenünk. A bizalomerősítő, tartós együttműködésre törekvő formákat és magatartást ösztönözzük. Ennek szellemében

- a. a különböző vidékfejlesztési programok konkrét intézkedéseivel támogatjuk a termelők, a feldolgozók és a kereskedők fogyasztói bizalomerősítő, egyben piacmegtartó és piacszerző erőfeszítéseit:
 - kiemelten támogatjuk a termékek minőségjavítását szolgáló rendszerek és módszerek széleskörű elterjesztését;
 - ösztönözzük az önkéntes önellenőrző és nyomonkövethetőségi rendszerek alkalmazását;
 - támogatjuk az önkéntes **termékvédjegyek** (földrajzi eredet megjelölése, különleges hagyományos tulajdonságú termék, öko-gazdálkodásból származó termék, kiváló minőségű termék) szabályozott formában való alkalmazását;

- elősegítjük az élelmiszerbiztonsági rendszerek alkalmazását az alapanyag-termelésben is;

b. növeljük az **élelmiszerellenőrzés** hatékonyságát. Ehhez

- a hatósági **élelmiszerellenőrzés** jelenlegi rendszerét felülvizsgáljuk annak érdekében, hogy a párhuzamosságokat, a széttagoltságot kiküszöböljük;
- az élelmiszerlánc minden szakaszában, így az élelmiszer-kereskedelemben, a vendéglátásban és a közétkeztetésben is növeljük az ellenőrzések gyakoriságát. Az ellenőrző rendszereket – az ellenőrök számának emelésével és az ellenőrök továbbképzésével – megerősítjük;

c. a versenytisztaság elősegítése és a fogyasztók védelme érdekében

- a versenytörvényben szereplő, a tisztességtelen verseny tilalma alá eső jogesetek elbírálási rendszerét módosítani ajánljuk. Az eljárási idő csökkentése, az érdekmúlás elkerülhetősége érdekében az esetek elbírálását a jelenlegi **bírósági hatáskörből versenyhivatali hatáskörbe célszerű utalni;**
- a többpólusú fogyasztóvédelmi funkciókat a Fogyasztóvédelmi Felügyelőséghez javasoljuk összevonni, ezáltal egységes jogértelmezés és joggyakorlat valósulhat meg.

- d. stratégiai kérdés a hazai élelmiszerek belföldi piaci részesedésének megőrzése, s az ezt elősegítő értékesítési viszonyok jogi szabályozása, a termékpályákon **a szakmaközi megállapodások** rendszerének kiépülése.

3. A versenyképesség erősítése

A magyar agrárgazdaság versenyképessége jelenleg vegyes képet mutat: az erősségek mellett számos gyenge pont is létezik, veszélyeztetve jövőbeni piacrajutási esélyeinket. A feldolgozóiparban alacsony a munka-termelékenység, a szelekciós veszély nagy! A mezőgazdaságban egyszerre vannak jelen a professzionális gazdaságok, az életképes magán (családi) gazdaságok, valamint az 1-2 hektáros kiegészítő, hobbi gazdaságok, vagyis mezőgazdasággal is foglalkozó háztartások.

Megbomlott a növénytermesztés és az állattenyésztés összhangja. Számos helyen gondot jelenthet az állatjóléti és környezetvédelmi előírások betartása. Még mindig alacsony a termékpiacok szervezettsége. A mezőgazdasági életforma rohamosan veszít társadalmi presztizséből, így romlik az agrárnépesség korösszetétele és képzettségi színvonala is.

Minden mást megelőző prioritás a versenyképesség javítása!

- a. Mindenekelőtt – a tisztánlátás, a világos jövőkép érdekében – **egyértelművé javasoljuk tenni, hogy**
 - az agrárpiaci szereplők (termelők, feldolgozók, kereskedők) körében az ésszerű szelekciós folyamat nem akadályozható meg! Ez azt jelenti, hogy versenyképességet megteremtő, szilárdító támogatásokban csak a **potenciálisan életképes gazdaságok** részesíthetők. Továbbra is tere lesz a saját

szükségletre történő mezőgazdasági termelés számos ágának. A versenyből kiesőket sem méltányos sorsukra hagyni, de ez a jogos társadalmi igény mástípusú gondoskodást jelent;

- agroökológiai adottságainkat arra kívánjuk hatékonyan használni, amire valók! Legyen versenyképes az árutermelés, de legyen tartósan eredményes a táj- és környezetgazdálkodás is!

b. A Nemzeti Vidékfejlesztési Terv és az Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program intézkedéseivel, a pályázatok konkrét nemzeti előírásaival a társadalmi és közgazdasági optimumot közelítő arányok kialakulására törekszünk

- a művelési ágak, elsősorban a szántók, a gyepek és az erdők területe között;
- az intenzív termelés, valamint az alternatív (organikus, extenzív, tájjellegű) gazdálkodási formák között;
- a növénytermesztés és az állattenyésztés nagysága között;
- a termelő, a környezetvédő és tájfenntartó funkciók ösztönzőségét egyensúlyban tartjuk: a kedvezőtlen adottságú és érzékeny területeken a többlet-költségeket, illetve a kieső bevételeket kompenzáljuk, de **a versenyképes**

területek árutermelésből való kivonására nem teszünk bátorító lépéseket!

- c. Valamennyi termelő ágazatunk műszaki-technikai jellemzői – a szigetszerű fejlesztések ellenére! – átlagosan kedvezőtlenek. Ezért a jövőben sem mondunk le arról, hogy az EU Strukturális Alapjaiból az AVOP és az NVT intézkedései keretében **támogassuk a versenyképesség növelését szolgáló beruházásokat az alapanyag-termelésben és az élelmiszerfeldolgozásban.**
- d. Mivel eredményes, kiegyensúlyozott mezőgazdaság és környezetgazdálkodás, a növénytermesztés és az állattenyésztés harmonikus együttélése nélkül nem oldható meg, a közösségi támogatási formákon túlmenően, nemzeti forrásokból is elősegítjük **a kritikus gazdasági helyzetben lévő állattenyésztési ágazatok (tej, sertés, broyler) alkalmazkodását, a haszonállattartás, az ún. állatjóléti szabályoknak és a környezetvédelmi előírásoknak való megfelelés meggyorsítását.** Az állattenyésztés esélyeinek távlati javítása érdekében a Közös Agrárpolitika reformja keretében felkínált, **a juhászatra és a vágómarha termelésre vonatkozó opciókkal** (ténylegesen meglévő állatlétszámhoz kötött támogatási formákkal) – az egységes gazdaság-támogatási rendszerre való áttérés időpontjától – **Magyarország élni fog!**
- e. A gazdák befektetési, piacrajutási, agrotechnikai és tenyésztési ismereteinek bővítésére növelni kell az ismeretterjesztő tevékenységek intenzitását;

amelyben meghatározónak tekintjük a **szaktanácsadási** rendszer kiépítését és hatékony működését.

- f.** Elsősorban a Nemzeti Vidékfejlesztési Terv intézkedéseivel tovább segítjük a **termelők összefogását**, a TÉSZ-ek, a BÉSZ-ek és a termelői csoportok működésének kiterjesztését. Nem a szervezetek számának gyarapítása a cél, hanem a termelői szervezetek által koordinált, integrált termelés arányának a növelése, az eredményes **működéshez szükséges tudás és infrastruktúra létrehozása**. A termelői szerveződések életrehívásának elsősorban nem a közösségi és nemzeti támogatások elnyerése a célja, hanem a termékpályán történő érdemi együttműködés elősegítése, az öntevékeny piacsabályozás, a piacbővítési törekvések és a piaci alkuerő felerősítése.
- g.** Az összefogás, az együttműködés hiányából származó versenyhátrányok mérséklésére célszerű áttekinteni az idevonatkozó nemzetközi gyakorlatot. Megfontolandó a civil szervezetek, az ún. **szomszédsági együttműködési formák** olyan a tulajdonosi és tulajdonhasználati jogok korlátozását is jelentő törvényi szabályozása, amely a többségi akarat érvényesítésének utat enged. Az ilyen ún. **60%-os szabály** életbe lépésének különösen a birtokrendezés; a környezetvédelmi technológiák, az öntözési, vízrendezési és meliorációs beruházások megvalósítása, valamint a vetőmagtermesztéshez szükséges izoláció biztosítása során lesz nagy jelentősége.

- h.** A versenyképesség növeléséhez elengedhetetlen a **kutatás**, az **innováció**, a **közép- és a felsőfokú képzés** rendszerének fejlesztése, a felsőoktatási és a főhivatású kutató intézeti kutatási kapacitások fenntartása, a stratégiai célok megnyugtató, távlatos finanszírozása:
- ki kell dolgozni az agrárkutatási stratégiát és ennek alapján az innovációs lánc különböző szakaszainak megfelelő kutatásfejlesztési programokat kell létrehozni és hosszútávon finanszírozni;
 - fejleszteni kell az agrár innováció bázisát biztosító, a felsőoktatási és főhivatású kutatóhelyek együttműködésén alapuló tudásközpontokat és ezek kapcsolatrendszerét a versenyszférával.
- i.** Az ágazat funkcióinak módosulásával és a nemzetközi versenyképesség követelményeivel összhangban
- növelni szükséges a gyakorlatorientált, a munkapiacon jól hasznosítható ismereteket adó felsőfokú szakképzés és főiskolai képzés arányát és ennek megfelelően kell átalakítani az agrár felsőoktatás jelenlegi rendszerét, az átfedések mérséklése és a célirányosabb koordináció megteremtése érdekében;

- korszerűsíteni szükséges a középfokú agrárszakképzés szakmai struktúráját, növelni színvonalát, erősíteni a képzések munkaerőpiaci megfelelőségét.
- j. az érdekek összehangolása és eredményes, legitim képviselete szükségessé teszi **az érdekképviseleti törvény** megalkotását.

4. A birtokszerkezet fokozatos átalakítása

A versenyképes magán-, családi és társas gazdaságok kialakulása a jelenlegi földhasználati viszonyok mellett csak korlátozottan valósulhat meg. Égetően aktuális a mezőgazdaságból élők, a helyben lakókat preferáló, a távlatos és versenyképes gazdálkodást elősegítő lépések megtétele (a konkrét ajánlásokat a Kerekasztal ismételten megvitatja, s azt követően terjeszti elő.)

- a. A birtokszerkezet fokozatos átalakítását szolgáló intézkedéseknek az alábbi elvekre kell épülniük:
 - segítsék elő a gazdaságok **életképességének** és versenyképességének megerősítését;
 - akadályozzák meg, hogy a településekhez tartozó termőföldek használatában **monopolhelyzetek** alakuljanak ki;
 - **a földbérletre** vonatkozó szabályok azonos súllyal védjék a földtulajdonosok és a földbérlők hosszú távú érdekeit.

- b. A földbirtok-politika megvalósításának kiemelt résztvevője a **Nemzeti Földalap (NFA)** intézménye. Az NFA szerepét és eszközrendszerét úgy kell meghatározni, hogy már rövid távon is képessé váljon a birtokstruktúra formálására. Működtetése több területen fejlesztésre szorul:

- pontosítani kell a feladatát, és koncentrálni kell a birtokpolitikai célok megvalósítására;
 - földpiac-befolyásoló és birtokszerkezet javítását elősegítő politikáját az egyes településekre (kistérségekre) kidolgozott terület- és birtokrendezési terv alapján kell, hogy végezze.
- c. Kezdeményezzük az **öröklési jog** olyan értelmű módosítását, hogy a termőföld örökösök közötti felosztását, a birtoktestek elaprozódását meggátolják (a törvényes örökösök pénzübeni kielégítésének egyidejű előírásával!).

5. Az alternatív életlehetőségek javítása

Az élesedő verseny hatására mind a mezőgazdaságban, mind pedig az élelmiszeriparban felgyorsul a gazdaság-(vállalat-) koncentrációs folyamat, amelynek következtében az agrárgazdaság létszám-kibocsátó marad, bár ennek üteme a korábbi időszakhoz képest mérséklődni fog. A szelektációs folyamat a főfoglalkozású gazdálkodókat és alkalmazottakat is érinti, de a legnagyobb feszültséget az időskorúak, az alkalmi és részmunkaidős szereplők körében okozza. Az agrárgazdaság eltartó képességét a jövőben elsősorban nem a foglalkoztatottak számával mérjük, hanem **a jobb megélhetés**, a magasabb életszínvonal jellemzőivel. Ugyanakkor a veszélyeztetett gazdáknak, családoknak **kormányzati felelősség alternatív megélhetési lehetőségeket, az alkalmazkodást elősegítő programokat kínálni.**

- a.** A vidéki foglalkoztatási lehetőségek bővítése **összkormányzati feladat.** Számos intézmény, számos támogatott program koordinált feladatának tekintjük a munkahely-teremtést, s az ezt szolgáló szakmai felkészítést, a képzés-átképzés rendszerének régió-specifikus kiépítését.
- b.** Az Agrár és Vidékfejlesztési Operatív Program (AVOP) intézkedéseivel
 - kiemelten támogatjuk a **fiatal gazdák** pályakezdését, föld- és major-szerzését, állatok és gépek vásárlását;
 - külön programokkal elősegítjük a mezőgazdasági termékek betakarítás utáni, jövedelmet növelő válogatását,

osztályozását, tárolását, feldolgozását és értékesítését, illetve az ezt szolgáló fejlesztések megvalósítását;

- támogatjuk a vidéki infrastruktúra kiépítését, az alternatív jövedelemszerzési és foglalkoztatási elképzelések megvalósulását.

c. A Nemzeti Vidékfejlesztési Terv részletes programjaival és intézkedéseivel

- közösségi és nemzeti forrásokkal is hozzájárulunk a versenyképes termelésre kevésbé alkalmas területek **erdősítéséhez**, a gyengébb minőségű és környezetvédelmi szempontból érzékeny területek kíméletesebb, extenzív hasznosításához, az erre vállalkozók jövedelmének kiegészítéséhez;
- az ún. **kedvezőtlen adottságú** (besorolású) térségekben rendszeresen, hosszútávon kiegészítjük a gazdaságok objektív okok miatt szerényebb bevételeit;
- már 2005-től 5 évig támogatjuk azokat **az alkalmilag piacra termelő** gazdákat, akik az időszak végére életképes, fenntartható vállalkozássá képesek fejlődni;
- kidolgozzuk és 2005-től bevezetjük a **korai nyugdíjazást** lehetővé tevő, a nyugdíjakat megalapozó és kiegészítő rendszert mind a tulajdonosok, mind pedig az alkalmazottak részére.

- d. Ki kell terjeszteni a **„földért életjáradékot”** programot az idősebb földtulajdonosok nyugodt, biztonságos életének megalapozására.
- e. Át kell tekinteni és törvényileg megalapozni azokat az újszerű foglalkoztatási formákat és támogatási megoldásokat, amelyek **a munkából való megélhetéshez nyújtanak esélyt. A Kormány**
- tegye lehetővé és a társadalombiztosítási rendszerbe illessze be a legváltozatosabb (az EU tagállamokban már bevált) **rugalmas foglalkoztatási** módokat;
 - a napi munkavállalási regisztráció bevezetésével ösztönözze és tegye legálissá az alkalmi és idegymunkások alkalmazását. Az érintettek részesüljenek a foglalkoztatással arányos társadalombiztosítási ellátásban. A foglalkoztatás közterhein a munkaadó és a nemzeti költségvetés osztozzon;
 - a **közmunka** intézményrendszerét fokozottabb mértékben kell befolyásolni a környezet- és tájgazdálkodás feladatainak megoldására.
- f. A termelésből, a munkából kieső, de a felkínált programokban résztvenni nem képes östermelők és mezőgazdasági foglalkoztatottak számára határozott ideig tartó **szociális támogatási rendszer kidolgozását ajánljuk.**

6. Az intézményi rendszer átalakítása a tagállami működés igényei szerint

Az agrárgazdaság országos intézményrendszere a tagállami működés megkezdésére az utolsó órákban alkalmassá vált, a követelmény-rendszer minimumát teljesíteni képes. Ugyanakkor a jelenlegi rendszert az eltérő funkciók keveredése, az állami és a privát tulajdon, illetve az ebből származó sokszor ellentétes érdekek jellemzik. **A rendszer EU-követelményeket teljesítő finanszírozása még rövidtávon sem megoldott!** Sürgős feladattá vált az agrár-intézményrendszer struktúrájának, funkcióinak, tulajdoni szerkezetének és finanszírozási formáinak áttekintése, a létező intézmények jövőjének egyértelművé tétele.

- a.** A közösségi és nemzeti támogatások igénylését, folyósítását és ellenőrzését végző Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH) megszervezése, szakemberekkel és technikai eszközökkel való ellátása minimális szinten megtörtént, de a jelenlegi helyzet súlyos kockázatot jelent mind a támogatásokra számító gazdák, mind pedig a nemzeti költségvetés szempontjából. A tagállami működéshez szükséges intézmények finanszírozásában a „bázisszemlélet” helyett a jogszabályokban rögzített feladatokhoz igazodó finanszírozás indokolt.
- b.** A szaktanácsadási intézményrendszer – szaktanácsadási hálózat – létrehozása működtetésének jogi szabályozása állami feladat. A szaktanácsadás finanszírozása alapvetően állami forrásokra épül, közvetlen

finanszírozású állami szaktanácsadási rendszeren, illetve az üzleti alapú tanácsadás díjtételeinek részbeni támogatásán keresztül, az ellátott feladat társadalmi és egyéni üzleti hasznának arányát figyelembe véve.

- c. Továbbra is fenn kell tartani az államilag finanszírozott felsőoktatási és főhivatású agrár kutatóhelyekre épülő kutatási intézményi hálózatot. Biztosítani kell az intézmények megfelelő működési finanszírozását annak érdekében, hogy sikeresen és hatékonyan kapcsolódhassanak be a hazai, európai uniós és nemzetközi kutatási programokba, elősegítve ezzel a korszerű tudásanyag beáramlását a hazai versenyszférába.
- d. A magyar agrártermékek piacrajutását országosan kiterjedtebb, célzottabb **marketing-munkával** ajánlatos elősegíteni. Erre a funkcióra tagállami működés keretei között egyedül a nemzeti sajátosságokra építő ún. közösségi marketing nem alkalmas. Emellett fejleszteni kell a különböző termékpályákon eredményesen dolgozó **termelői szervezetek közös szervezeteire** (marketing-szövetségeire) alapozott marketing tevékenységet. A piacrajutást szolgáló állami források így – vállalati pénzekkel kiegészülve! – jobban hasznosulnának!
- e. Az **agrár-közigazgatási rendszer** érdemi felülvizsgálata ajánlatos.

Az Agrárkeresztal résztvevői egyértelműen indokoltnak tartják **az agrár intézményrendszer fejlesztési igényeinek és finanszírozási helyzetének Kormány szintű megtárgyalását, a hiányzó források biztosítását!**

7. Az agrárgazdaság fejlesztéséről szóló törvény módosítása

Európai tagállamként is rendelkezünk kell olyan agrártörvénnyel, amely hosszabb távon, kormányzati ciklusokon átívelve tartalmazza – a szakmailag megalapozott, az Agrárkeresztal által elfogadott nemzeti érdekeinket szolgáló – az agrárpolitika alapvető törekvéseit és megvalósításának garanciáit.

- a.** Szükséges a törvényben is rögzíteni, a nemzeti agrárpolitika **szilárd törekvéseit**. Nevezetesen azt, hogy
 - a gazdaságpolitika valamennyi nemzeti hatáskörben maradt eszközével elősegíti, hogy a más nemzetgazdasági ágakkal szemben meglévő tőkemegtérülési és jövedelemszerzési hátrányok folyamatosan mérséklődjenek; az agrárnépesség arányos **jövedelemszerzési** esélyei a lehető legrövidebb időn belül helyreálljanak;
 - az Európai Unióban a magyar agrárgazdaság a többi tagországgal **azonos elbírálásban** részesüljön, az átmeneti (diszkriminatív) szabályok csak a legszükségesebb ideig maradjanak érvényben;
- b.** Az agrárpolitika alapvető törekvéseinek törvénybe foglalt garanciákkal kell érvényt szerezni:

- a Kormány feladatai között kapjon helyet az agrárpolitika végrehajtásához szükséges nemzeti pénzügyi források biztosítása:
 - = az ún. közvetlen uniós kifizetések nemzeti hatáskörben való 30%-os kiegészítése;
 - = a vidékfejlesztési intézkedésekhez igénybe vehető közösségi források maximális társfinanszírozása;
 - = a nemzeti hatáskörben támogatható célokra a 2004. évi költségvetésben előirányzott összegek (132 md Ft) reálértékének GDP-arányos megőrzése;
- az agrárgazdaság előző évi helyzetéről, a közösen kialakított és elfogadott agrárpolitikai célok megvalósításáról a Kormány évente készítsen Beszámolót („Zöldkönyvet”) az Országgyűlés számára.

c. Az agrártörvény rendelkezései közé javasoljuk beépíteni, hogy

- törvényi és pénzügyi garancia-rendszert kell létrehozni a nem biztosítható **elemi károk** enyhítésére;
- újra kell szabályozni az Agrárgazdasági Tanács összetételét, tagjai legitimitásának és reprezentativitásának megerősítési módjait. Kívánatos, hogy az Országgyűlésnek évente készülő Agrárbeszámolónak – az FVM miniszter mellett –

az Agrárgazdasági Tanács elnöke társelőterjesztője legyen.

A Tanács véleménye és javaslatai kapjanak széleskörű nyilvánosságot!

8. Várható változások 10 év alatt

Az elkövetkezendő 10 évre a stagnálás, visszaesés helyett a mezőgazdasági **teljesítmény növekedését** prognosztizáljuk. A versenyképesség javulására építve a mezőgazdaság GDP növekedése megközelítheti a nemzetgazdaság összes GDP-jének emelkedését, így a mezőgazdaság ebben mért aránynak további, csökkenése nem következik be. Ennek lehetőségét az ökológiai adottságaink, valamint a 3 éves időszakra előirányzott EU-us források is (lásd melléklet) alátámasztják, feltételeként pedig **a piac érdemi bővülését eredményező folyamatok, illetve a megfelelő műszaki fejlesztés állítható.**

A jövő birtokszerkezetét **80-100 ezer életképes árutermelő magángazdaság és 6-7 ezer társas gazdaság fogja döntően meghatározni.**

Az egységes európai piacon ágazati és vállalati szinten is erőteljesen növekedni fog a szakosodás, egyben a versenyképesség is. Eredményeként az elkövetkező tíz évben dinamikusán nő a versenyképes magyar termékek kivitele, ugyanakkor a hazai piacon emelkedni fog az európai belső importtermékek jelenléte is. Becsléseink szerint az agrárkülkereskedelmi forgalom pozitív egyenlege hosszútávon elérheti a 2,0-2,5 md eurót, **a kivitel értéke pedig a 4,5-5 md eurós tartományba emelkedhet.**

Az alaptervekenység (növénytermesztés és állattenyésztés) mellett **gyors ütemben** növekedhet az előfeldolgozás, csomagolás, szolgáltatás és más **kiegészítő tevékenység.** Ez némileg **fokozhatja** a mezőgazdaság **munkaerőigényét**, lassítva

ezzel az ágazat munkaerő-kibocsátását. Hasonló folyamatot eredményez, ha az alaptevékenységen belül **a kertészeti, illetve az állattenyésztési kibocsátás nő.**

A gyors ütemű műszaki fejlesztés és a várható strukturális átalakulás mellett a mezőgazdaságban is érdemi **munkatermelékenység-javulással** számolunk. Egységnyi munkaerő mind több hozzáadott értéket produkál. Ma egy munkaerőegység éves teljesítménye megközelíti a 4 millió Ft-ot, ez az évtized végére közel megduplázódhat.

Javulás várható a **korösszetételben**, melynek fő letéteményese az árutermelő „professzionális” gazdaságok lesznek.

Vidéken a **gazdasági és tevékenységi szerkezet színesebbé válása** várható. A mezőgazdaság vidékfejlesztésben játszott szerepe átalakul. Erősödik a környezet- és tájgazdálkodási funkció, a ma is elismerten változatos növény- és állatvilág, továbbá a hagyományok megőrzése révén nemcsak a lakosság életminősége javul, hanem **a természeti és kulturális értékek vonzereje által az alternatív megélhetési lehetőségek** (pihenési-kikapcsolódási programok, vendéglátás, falusi turizmus, vadászat, stb.) **köre is fokozatosan bővülni fog!**

**Az EU által a magyar agrárgazdaság részére
előírányzott támogatások a 2004-2006. években**

Megnevezés	2004		2005		2006		Együtt	
	é v b e n						millió EU	Mrd Ft
	millió EU	Mrd Ft	millió EU	Mrd Ft	millió EU	Mrd Ft		
I. Közvetlen kifizetések	369,4	94,2	443,9	113,7	499,2	127,3	1312,5	335,2
a) közvetlen termelési támogatás (SAPS)	299,2	76,3	342,0	87,7	401,2	102,3	1042,3	266,3
b) piaci kifizetések	70,2	17,9	101,9	26,0	98,0	25,0	270,2	68,9
II. Társfinanszírozású programok összesen	347,8	88,7	307,8	78,5	356,4	90,8	1012,0	258,0
a) SAPARD Program	92,4	23,6	-	-	-	-	92,4	23,6
b) AVOP	74,2	18,9	105,9	27,0	137,2	34,9	317,3	80,8
c) NVT	181,2	46,2	201,9	51,5	219,2	55,9	602,3	153,6
I-II. összesen	717,2	182,9	751,7	192,2	855,6	218,1	2324,5	593,2

Megjegyzés:

1. A SAPARD Program esetében a 2000-2003. évi EU forrásból származó kötelezettségvállalási lehetőség összesen 160 millió Euró (40,8 Mrd Ft). Ebből 2004. évig szerződéssel lekötve összesen 17,3 Mrd Ft., vállalható további kötelezettség 23,6 Mrd Ft (94,2 millió Euro.)
2. Ahol csak forintban álltak rendelkezésre az adatok, 255 Ft/Euro szorzót alkalmaztunk.
3. Nem tartalmazza a nemzeti költségvetésből származó forrásokat.

A Nemzeti Agrár- és Vidékfejlesztési Kerekasztal határozatai

- a. A megtárgyalt Nemzeti Agrár- és Vidékfejlesztési Stratégia egészét és annak javaslatait a megszavazott módosításokkal elfogadta.
- b. Felkéri a Szerkesztő Bizottságot, hogy a vitában elhangzott és elfogadott javaslatokat a stratégia anyagba építse be.
- c. Az átszerkesztett Agrárstratégiát az Agrárkerekasztal elnökének ellenjegyzése után az írott és az elektronikus sajtóban széles körben magyar és angol nyelven közzé tesszük.
- d. A szakbizottságok által készített, a stratégia alapját képező megalapozó anyagokat dokumentumként bárki számára elérhető módon elhelyezzük a Magyar Tudományos Akadémia, az Agrárgazdasági Kutató és Informatikai Intézet és a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium könyvtárában.
- e. Felkérjük a földművelésügyi és vidékfejlesztési minisztert, hogy az Agrárstratégia egyhangúlag vagy többségi szavazással elfogadott javaslatainak megvalósítása érdekében készítsen előterjesztést a Kormány részére.
- f. Felkérjük a földművelésügyi és vidékfejlesztési minisztert, hogy az Agrárkerekasztal által elfogadott elveknek megfelelően az agrárgazdaság fejlesztéséről szóló törvény módosítását készítse elő az Országgyűlés számára.
- g. A fennmaradó vitás kérdésben (birtokpolitika) az Agrárkerekasztal vállalja, hogy újabb egyeztetések után szakmai kiegészítő anyagot ad a készülő Kormány előterjesztéshez.

Dr. Horn Péter sk.
a Nemzeti Agrár- és Vidékfejlesztési Kerekasztal
elnöke